

Ψήφισμα για τη χρήση τοπικών υλικών σε πολιτιστικά τοπία

Το Περιοδεύον Εργαστήριο για τις Παραδοσιακές Τεχνικές Δόμησης 'Μπουλούκι' και ο Σύλλογος Νέων Αρίστης διοργάνωσαν σε συνεργασία με το Τμήμα Ηπείρου του ΤΕΕ τη δράση 'ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ' στον παραδοσιακό οικισμό της Αρίστης, στο δυτικό Ζαγόρι. Η δράση υλοποιήθηκε μεταξύ 24 Αυγούστου και 13 Σεπτεμβρίου 2020, υπό την αιγίδα της Περιφέρειας Ηπείρου, του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για την UNESCO.

Το Σάββατο 5 Σεπτεμβρίου 2020, στο πλαίσιο των 'Επιστροφών' πραγματοποιήθηκε ημερίδα με τίτλο «Πολιτιστικά Τοπία και Ξερολιθιά», κατά τη διάρκεια της οποίας έλαβε χώρα και η στρογγυλή τράπεζα με θέμα «Η χρήση τοπικών υλικών σε πολιτιστικά τοπία». Με την ολοκλήρωση της συζήτησης αυτής έγιναν κοινώς αποδεκτά τα παρακάτω:

Η χρήση των τοπικών υλικών είναι θεμελιώδης για την προστασία, τη διατήρηση και την ανάδειξη του πολιτιστικού τοπίου των παραδοσιακών οικισμών. Η εξορυκτική δραστηριότητα των υλικών με τα οποία έχουν δομηθεί ιστορικά οι παραδοσιακοί οικισμοί θεωρείται άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία και την εικόνα του ανθρωπογενούς τους τοπίου. Συνεπώς, προτείνουμε ένα πλαίσιο λελογισμένης χρήσης τοπικών λατομείων στο οποίο εντάσσονται οι ακόλουθες προτάσεις και κατευθύνσεις.

1. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ των εμπλεκόμενων φορέων με σκοπό την προώθηση μεταρρυθμίσεων για τη διεύρυνση των θέσεων εξόρυξης. Θέσπιση κινήτρων για την επένδυση και τη διασφάλιση της αντικειμενικής βιωσιμότητας εξορυκτικών επιχειρήσεων δομικών υλικών εντός των ορίων των πολιτιστικών τοπίων.
2. ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ εξορυκτικών θέσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οι οποίες θα ελέγχονται από φορείς της κεντρικής ή της τοπικής αυτοδιοίκησης και θα τίθενται σε λειτουργία για το σκοπό της εξασφάλισης των απαραίτητων συμβατών οικοδομικών υλικών σε μνημεία, έργα αποκατάστασης, αλλά και δημόσια έργα.
3. ΘΕΣΠΙΣΗ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ και τεχνικών προδιαγραφών για την επανάχρηση (ανακύκλωση, κυκλική οικονομία)
 - α) διάσπαρτων λίθων από μεγάλης κλίμακας τεχνικά έργα και έργα υποδομών,
 - β) υλικού κατεδαφίσεων και ανακαινίσεων παραδοσιακών κτηρίων,
 - γ) υλικού εκσκαφών νέων οικοδομών και δημοσίων κτηρίων.
4. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ μεταξύ της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και της εξορυκτικής δραστηριότητας μέσω:

- α) απαγόρευσης λατόμευσης σε τοπία υψηλής περιβαλλοντικής ευαισθησίας και κάλλους, μακριά από κατοικημένες περιοχές,
 - β) οριοθέτησης της έκτασης κάθε εξορυκτικής δραστηριότητας ώστε να περιορίζεται η κλίμακα της κάθε επέμβασης,
 - γ) απαίτησης αυστηρού σχεδίου εξόρυξης (μέσω εγκεκριμένης Τεχνικής και Περιβαλλοντικής Μελέτης) και επιτήρησης κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας,
 - δ) αποκατάστασης του εξοφλημένου λατομικού χώρου, σε εναρμονισμό με τις κείμενες περιβαλλοντικές αρχές, με αυστηρό έλεγχο και επίβλεψη.
5. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ της παραδοσιακής τεχνικής της εξόρυξης με εργαλεία χειρός. Δημιουργία θεσμικού πλαισίου για μικρής κλίμακας εξόρυξη. Κατάρτιση Μητρώου μαστόρων λατόμευσης και σύνταξη εγχειριδίων με οδηγίες και παραδείγματα καλών πρακτικών.
6. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση του Ζαγορίου (υπό προετοιμασία για ένταξη στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO ως το πρώτο ελληνικό υποψήφιο Πολιτιστικό Τοπίο), η χρήση των τοπικών λίθων κρίνεται ως ιδιαίτερης σημασίας, έναντι λίθων που εισάγονται από άλλες περιοχές με διαφορετικά μορφολογικά και ορυκτολογικά χαρακτηριστικά, προκειμένου να διατηρηθεί η ενότητα του τοπίου, η τοπική παράδοση αλλά και να ενισχυθεί η τοπική οικονομία. Απαιτούνται περισσότερα των τριών σημείων λατόμευσης, ώστε να εξασφαλίζεται στο ελάχιστο η ποικιλία των δομικών λίθων, η απαραίτητη εγγύτητα με τις περιοχές προμήθειας, αλλά και η μικρότερη περιβαλλοντική επιβάρυνση στις επιμέρους θέσεις.

Αρίστη Ζαγορίου, 5 Σεπτεμβρίου 2020
Οι συμμετέχοντες της στρογγυλής τράπεζας

Βασίλης Γκανιάτσας
Καθηγητής της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ
(συντονιστής στρογγυλής τράπεζας)

Βασίλης Δαλκαβούκης
Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας ΔΠΘ

Χριστόφορος Θεοχάρης
Πολιτικός Μηχανικός ΔΠΘ, μέλος της ομάδας 'Μπουλούκι'

Νικόλαος Κανελλόπουλος
Μεταλλειολόγος ΕΜΠ, Ερευνητής ΜΕ.Κ.Δ.Ε.

Μίνα Κουβάρα
Αρχιτέκτονας Μηχανικός Π.Κρήτης, μέλος της ομάδας 'Μπουλούκι' (2018-2020)

Γρηγόρης Κουτρόπουλος
Αρχιτέκτονας Μηχανικός Π.Πατρών, μέλος της ομάδας 'Μπουλούκι'

Παναγιώτης Κωνσταντινίδης
Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Τεχνικού Ελέγχου της Αποκεντρωμένης Περιφέρειας Ηπείρου
Δυτικής Μακεδονίας

Παναγιώτης Κωστούλας
Αρχιτέκτονας Μηχανικός Π.Πατρών, μέλος της ομάδας 'Μπουλούκι'

Κωνσταντίνος Λασκαρίδης
Διευθυντής της Διεύθυνσης Ορυκτών Πόρων και Μεταλλευτικής της Ε.Α.Γ.Μ.Ε. - Τεχνικός
υπεύθυνος Εργαστηρίου ΛΙΘΟΣ

Φαίδων Μουδόπουλος-Αθανασίου
Υποψήφιος διδάκτορας Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Sheffield, εκπρόσωπος του
Συλλόγου Νέων Αρίστης

Ευάγγελος Νικολάου
Προϊστάμενος της περιφερειακής μονάδας Ηπείρου της ΕΑΓΜΕ

Νικόλαος Παπαευθυμίου
Γενικός Διευθυντής Δασών & Αγροτικών Υποθέσεων της Αποκεντρωμένης Περιφέρειας
Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας

Ιωάννης Παππάς
Μεταλλειολόγος ΕΜΠ, Ερευνητής ΜΕ.Κ.Δ.Ε.

Παναγιώτης Πάσχος
Εκπρόσωπος του παραρτήματος Ηπείρου και Νήσων του ΓΕΩΤΕΕ

Ίωνας Σκλαβούνος
Υποψήφιος διδάκτορας Θεωρίας της Αρχιτεκτονικής στο Πανεπιστήμιο της Αμβέρσας, μέλος
της ομάδας 'Μπουλούκι'

Κωνσταντίνος Ταρνανάς
Τεχνίτης-εκπαιδευτής

Σταυρούλα-Βίλλυ Φωτοπούλου
Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΑ